

POSTANOWIENIE

Dnia 31 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Agnieszka Kaczmarek (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa – Starosty Powiatowego w [...] (w miejsce zlikwidowanej N. sp. z o.o. w N.)

z udziałem M. R.

o stwierdzenie nabycia spadku po M. R.,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 31 marca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Rejonowego w P. z 14 lipca 2006 r., sygn. III Ns [...]

1. **uchyla zaskarżone postanowienie w całości i umarza postępowanie w sprawie,**
2. **znosi wzajemnie koszty postępowania skargowego przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Na skutek wniosku N. Sp. z o.o. z siedzibą w N. (dalej: wnioskodawczyni), postanowieniem z 14 lipca 2006 r. Sąd Rejonowy w P. Wydział III Cywilny (III Ns [...]) stwierdził, że spadek po M. J. R., zmarłym [...] 2002 r. w M. i ostatnio zamieszkałym w M., na podstawie ustawy nabyła żona M. R. z domu M. w całości.

Wydając powyższe postanowienie Sąd Rejonowy w P. nie uwzględnił, że w obrocie prawnym funkcjonowało już prawomocne postanowienie o stwierdzeniu

nabycia spadku po M. J. R. wydane na skutek wniosku [...] Banku [...]. Sąd Rejonowy w P. postanowieniem z 1 sierpnia 2005 r. (III Ns [...]) stwierdził bowiem, że spadek po M. J. R. nabyli na podstawie ustawy: M. R. z domu M. - małżonka spadkodawcy w 1/3 części, K. R.- córka spadkodawcy w 1/3 części i M. P. R. - syn spadkodawcy w 1/3 części. Postanowieniem z 21 października 2011 r., wydanym w sprawie o sygn. akt XII Ns [...], Sąd Rejonowy w P. odrzucił skargę K. R. o wznowienie postępowania w sprawie o sygn. akt III Ns [...]. Ponadto postanowieniem z 9 października 2013 r., wydanym w sprawie o sygn. akt VII Ns [...], Sąd Rejonowy w P. odrzucił skargę Prokuratora Prokuratury Rejonowej w P. o wznowienie postępowania w sprawie III Ns [...].

Pismem z 18 grudnia 2020 r. Prokurator Generalny (dalej: skarżący) złożył skargę nadzwyczajną na postanowienie Sądu Rejonowego w P. z 14 lipca 2006 r. (III Ns [...]) stwierdzającego nabycie spadku po M. J. R.. Prokurator Generalny zaskarżył powyższe postanowienie w całości. Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 oraz art. 115 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154, dalej: u.SN) w zw. z 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1. naruszenie zasady ochrony zaufania obywateli do państwa w szczególności w kontekście realizacji zasady bezpieczeństwa prawnego, zawartych w art. 2 Konstytucji RP, a także naruszenie prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz konstytucyjnego prawa do dziedziczenia, chronionego w ramach art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, polegające na wydaniu przez Sąd orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po M. J. R., zmarłym w dniu [...] 2002 r., podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy wydane wcześniej, co winno skutkować odrzuceniem wniosku złożonego w zaskarżonej sprawie,

2. rażące naruszenie prawa procesowego polegające na niewłaściwym zastosowaniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 365 k.p.c. i orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku po M. J. R., zmarłym w dniu [...]

2002 r., podczas gdy w obrocie prawnym pozostawało prawomocne stwierdzenia nabycia spadku po tym samym spadkodawcy zapadłe w Sądzie Rejonowym III Wydział Cywilny w P. w dniu 1 sierpnia 2005 r. o sygn. akt: III Ns [...], co winno skutkować odrzuceniem wniosku złożonego w zaskarżonej sprawie,

Na zasadzie art. 91 § 1 u.SN skarżący wniósł o uchylenie w całości postanowienia Sądu Rejonowego w P. z 14 lipca 2006 r. (III Ns [...]) i odrzucenie wniosku z 30 kwietnia 2004 r. w sprawie o sygn. akt III Ns [...] oraz umorzenie postępowania w sprawie.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej skarżący wskazał, że analiza akt sprawy i wydanych w niej rozstrzygnięć świadczy o tym, że wystąpienie ze skargą nadzwyczajną jest zasadne. Zaskarżone orzeczenie zarówno naruszyło zasady oraz prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, jak również w sposób rażąco naruszyło prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy w P. procedował w sposób niewłaściwy wydając rozstrzygnięcie w sytuacji, gdy w obiegu prawnym pozostawało inne postępowanie o tym samym zakresie. W ocenie skarżącego została naruszona zasada ochrony zaufania obywateli do państwa (organów wymiaru sprawiedliwości), która odnosi się nie tylko do trybu i formy stanowienia prawa, ale również do jego stosowania. W konsekwencji powyższych uchybień Sądu naruszone zostało prawo uczestnika postępowania do rzetelnej procedury sądowej.

Naruszenie zasady ochrony zaufania obywateli do państwa w szczególności w kontekście realizacji zasady prawa do rzetelnej procedury sądowej, zawartych w art. 2 Konstytucji RP, a także naruszenie prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności, wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, polegało więc na tym, że Sąd błędnie stosując przepisy prawa procesowego doprowadził do sytuacji, w której w obrocie prawnym znalazły się dwa postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tej samej osobie. Nie budzi wątpliwości twierdzenie, że istnienie dwóch postanowień orzekających o spadku po tej samej osobie i to sprzecznych ze sobą w zakresie przedmiotu rozstrzygnięcia może w sposób bezpośredni skutkować naruszeniem

konstytucyjnie gwarantowanego prawa do dziedziczenia (art. 21 ust. 1 Konstytucji RP).

Skarżący wskazał również, że ujawnione uchybienia proceduralne, tj. pominięcie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 365 k.p.c. ma charakter ewidentny, rażący i bezsporny, dający się stwierdzić nawet bez dokonania pogłębionej analizy sprawy. Oznacza to, że zaskarżone postanowienie w sposób rażący narusza prawo i godzi w powagę rzeczy osądzonej. W ocenie skarżącego obowiązek odrzucenia wniosku, wynikającego z normy zawartej w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. art. 13 § 2 k.p.c. nie uchyliła bynajmniej okoliczność, że fakt zawisłości sprawy w początkowym etapie postępowania rozpoznawczego nie był objęty wiedzą tego Sądu. W niniejszej sprawie Sąd ten nie posiadał bowiem wiedzy o istnieniu kolejnego, wszczętego wcześniej postępowania rozpoznawczego w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po M. J. R., co jednak w ocenie skarżącego, nie dezaktualizuje twierdzenia, że obowiązek odrzucenia wniosku pełnomocnika spółki „N.” o stwierdzenie nabycia spadku po wspomnianym spadkobiercy istniał od samego początku. Niezależnie bowiem od powyższego w dacie wydania zaskarżonego postanowienia, w obrocie prawnym pozostawało już postanowienie dotyczące spadku po osobie tego samego spadkodawcy.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, pismem z 30 marca 2021 r., pełnomocnik M. R. wskazał, że uczestniczka postępowania nie kwestionuje żądania skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego, ale podnosi, że uchylenie zaskarżonego skargą nadzwyczajną postanowienia Sądu Rejonowego w P. Wydział III Cywilny z 14 lipca 2006 r. (III Ns [...]) nie usunie wszystkich uchybień Sądu spadkowego dotyczącego ustalenia kręgu spadkobierców i zakresu ich dziedziczenia, albowiem pierwsze postanowienie - postanowienie z 1 sierpnia 2005 r. Sądu Rejonowego w P. (III Ns [...]) również jest dotknięte błędem polegającym na braku wskazania przez Sąd spadkowy, iż spadek po zmarłym w dniu 7 sierpnia 2002 r. M. J. R., na podstawie ustawy nabyli wskazani spadkobiercy z dobrodziejstwem inwentarza. W związku z tym uczestniczka wnosi o zwrócenie się przez Sąd Najwyższy do Prokuratora Generalnego celem rozważenia

możliwości rozszerzenia zakresu złożonej skargi nadzwyczajnej poprzez zaskarżenie w niniejszym postępowaniu w trybie przewidzianym w art. 89 i n. u.SN z uwagi na łączność przedmiotową prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w P. z 1 sierpnia 2005 r. (III Ns [...]).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub
 - 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub
 - 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną, co do zasady, wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna w terminie roku od dnia rozpoznania (art. 89 § 3 zd. 1 u.SN). Stosownie do art. 115 § 1 u.SN, jedynie przejściowo, w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. W takim przypadku skarga nadzwyczajna może być wniesiona wyłącznie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 115 § 1a u.SN). Ponadto, od tego samego

orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz (art. 90 § 1 u.SN).

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednej z przesłanek szczegółowych - uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Ponadto, skarga nadzwyczajna musi nawiązywać do przesłanki ogólnej (funkcjonalnej), wskazanej w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, która wymaga równoczesnego wykazania, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Ścisłe określenie przesłanek przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z jej funkcją ochronną, tj. z jednej strony, z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), a z drugiej strony, z konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP, zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Ochrona powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*), a przez to stabilności prawa, należy do fundamentów demokratycznego państwa prawnego i znajduje głębokie uzasadnienie aksjologiczne. Z tego względu - jak wskazuje się w orzecznictwie Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) - nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującym fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwości (wyrok ETPC z 24 lipca 2003 r., *Riabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99). Nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Dopuszczalny na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka środek kontroli musi wobec tego sprawiedliwie wyważyć między prywatnymi interesami a ochroną pewności prawa, w tym ochroną powagi rzeczy osądzonej, od których zależy efektywność funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, by służyła ona eliminowaniu z obrotu orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W konsekwencji, stwierdzone naruszenia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20 i z 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19).

Dokonując wstępnej oceny skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy nie stwierdził istnienia okoliczności, które mogłyby prowadzić do wniosku, że w niniejszej sprawie jest ona niedopuszczalna, co skutkowałoby jej odrzuceniem *a limine*, bez potrzeby merytorycznego zbadania podniesionych w niej zarzutów. Została ona wniesiona przez Prokuratora Generalnego, który jest jednym z dwóch podmiotów wskazanych w art. 115 § 1a u.SN, uprawnionych do wnoszenia skarg nadzwyczajnych od orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. Zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego w P. nie może także zostać uchylone ani zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Jest to też pierwsza skarga nadzwyczajna w niniejszej sprawie. Należy zatem stwierdzić, że nie zachodzą przeszkody do merytorycznego rozpoznania wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że konstrukcja skargi nadzwyczajnej wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny występowania przesłanek szczegółowych, a następnie weryfikacji czy wystąpiła również przesłanka ogólna (funkcjonalna). W rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny sformułował przeciwko zaskarżonemu postanowieniu Sądu Rejonowego w P. zarzuty odwołujące się do dwóch przesłanek szczegółowych określonych w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN.

Za zasadny należy uznać zarzut rażącego naruszenia przepisów postępowania, poprzez niewłaściwe zastosowanie i pominięcie dyspozycji art. 199 § 1 pkt 2 *in fine* w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W orzecnictwie Sądu Najwyższego jednolity pozostaje pogląd, zgodnie z którym „rażące” naruszenie prawa rozumieć należy jako „bardzo duże”, „wyraźne”. Jest to naruszenie prawa na tyle wyraźne, że do jego ustalenia nie jest konieczne prowadzenie złożonych procesów intelektualnych (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z: 20 stycznia 2021 r., I NSNc 1/21; 3 grudnia 2020 r., I NSNc 34/20; 17 czerwca 2020 r., I NSNc 44/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20). Niewątpliwie charakter taki należy przypisać wydaniu przez Sąd Rejonowy w P. postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, pomimo funkcjonowania już w obrocie prawnym prawomocnego postanowienia w tym samym zakresie. Wydając postanowienie z 14 lipca 2006 r. (III Ns [...]) Sąd Rejonowy w P. nie wziął pod uwagę, że odnośnie do tego samego spadkodawcy i kręgu spadkobierców zostało już wydane przez ten sam Sąd Rejonowy postanowienia z 1 sierpnia 2005 r. (III Ns [...]), które nie zostało zaskarżone przez żadnego uczestnika postępowania, a przez to uprawomocniło się. Tym samym, doszło do wydania orzeczenia w warunkach nieważności postępowania, w związku z zaistnieniem negatywnej przesłanki procesowej w postaci wystąpienia powagi rzeczy osądzonej. Sąd Rejonowy w P. powinien bowiem odrzucić wniosek wnioskodawczyni o stwierdzenie nabycia spadku po M. J. R., zgodnie z dyspozycją przepisu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Oceny tego naruszenia nie zmienia okoliczność, że fakt zawisłości sprawy w początkowym etapie postępowania rozpoznawczego nie był objęty wiedzą tego Sądu. W niniejszej sprawie Sąd ten nie posiadał bowiem informacji o istnieniu kolejnego, wszczętego wcześniej postępowania rozpoznawczego w przedmiocie

stwierdzenia nabycia spadku po M. J. R., co jednak w niczym nie dezaktualizuje twierdzenia, że obowiązek odrzucenia wniosku pełnomocnika spółki „N.” o stwierdzenie nabycia spadku po wspomnianym spadkobiercy istniał od samego początku. Niezależnie od powyższego w dacie wydania zaskarżonego postanowienia, w obrocie prawnym pozostawało już postanowienie dotyczące spadku po osobie tego samego spadkodawcy. W tym stanie rzeczy prowadzenie postępowania rozpoznawczego w sprawie o sygn. akt III Ns [...] nastąpiło z rażącym naruszeniem normy zawartej w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a w konsekwencji zaś postanowienie rozstrzygające sprawę co do istoty również dotknięte jest takim rażącym naruszeniem powołanych przepisów.

Jak słusznie podkreśla się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, „[w] postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, sąd ma obowiązek podejmowania działania z urzędu. Obowiązek działania *ex officio* oznacza, że sąd nie może poprzestać na tym, co zostanie zaoferowane przez uczestników postępowania, bowiem ocenić musi, czy stwarza to wystarczającą podstawę do prawidłowego stwierdzenia, kto nabył spadek. Sąd, aby zadośćuczynić obowiązкови wynikającemu z art. 677 k.p.c., powinien ustalić pełny krąg spadkobierców ustawowych, ewentualne istnienie testamentu i jego ważność, sprawdzić czy nie zachodzą negatywne przesłanki dziedziczenia, ustalić czy w skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne i komu przypadło w drodze dziedziczenia. W tym kontekście, po stronie sądu istnieje także obowiązek, aby ustalić na podstawie dostępnych instrumentów, w ramach odbieranego zapewnienia, czy wcześniej po tym samym spadkodawcy nie toczyło się już jakiegokolwiek postępowanie o stwierdzenie nabycia praw do spadku” (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2021 r., I NSNc 132/20; podobnie: postanowienie Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2021 r., I NSNc 164/20). W postępowaniu objętym niniejszą skargą Sąd Rejonowy w P. nie dopełnił powyższego obowiązku.

Powyższe rozważania prowadzą również do uznania zasadności pozostałych zarzutów, a w dalszej kolejności – do urzeczywistnienia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, o której mowa w przepisie art. 89 § 1 *in principio* u.SN. W judykaturze Sądu Najwyższego funkcjonuje jednolita linia orzecznicza,

zgodnie z którą przyjmuje się, że wydanie dwóch orzeczeń spadkowych godzi w konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jak również w zasady z niej wynikające, tj. zasadę zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, a także konstytucyjne prawo dziedziczenia i prawo do sądu. Jeżeli na skutek rażącego naruszenia prawa wydane zostają dwa postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku (nawet jeżeli rozstrzygają one kwestie dziedziczenia w sposób analogiczny) należy uznać, że w sprawie nie może być mowy o uzyskaniu przez uczestników postępowania spadkowego wiążącego stanowiska sądu, a powstała sytuacja doprowadziła do stanu niepewności prawnej, w ramach którego spadkobiercy nie otrzymali jednoznacznego potwierdzenia uprawnień spadkowych, w czym w sposób oczywisty przejawia się naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 marca 2019 r., I NSNc 1/19; podobnie: postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 grudnia 2020 r., I NSNc 102/20; 24 lutego 2021 r., I NSNc 132/20; 10 czerwca 2021 r., I NSNc 72/21).

Co więcej, skarżący słusznie zarzucił naruszenie przez Sąd Rejonowy w P. przepisu art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP. Zgodnie z nim, każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej. Chronione na gruncie art. 21 i art. 64 Konstytucji RP prawo dziedziczenia nie odnosi się bowiem do samego faktu sukcesji, który ma miejsce w chwili otwarcia spadku, lecz wiąże się z obowiązkiem organów państwa do ochrony wszelkich praw obligacyjnych związanych ze spadkiem, a także ustanowienia i zabezpieczenia odpowiednich procedur, które mają na celu stwierdzenie nabycia spadku, ochronę nabywcy, czy działu spadku (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 grudnia 2020 r., I NSNc 102/20; 18 listopada 2021 r., I NSNc 639/21).

Rozstrzygając o zasadności podniesionych w skardze nadzwyczajnej zarzutów, Sąd Najwyższy stwierdza, że w niniejszej sprawie zaktualizowały się obie przesłanki, o których stanowi art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN, jak też zachodzi konieczność uchylenia zaskarżonego postanowienia Sądu Rejonowy w P. wydanego

14 lipca 2006 r (III Ns [...]), dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Poza wnioskiem o uchylenie zaskarżonego postanowienia, skarżący wniósł również o odrzucenie wniosku wnioskodawczyni o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym M. J. R.. W tym zakresie Sąd Najwyższy rozstrzygając o zasadności skargi nadzwyczajnej jest związany dyspozycją przepisu art. 91 § 1 zd. 1 u.SN. Zgodnie z nim, w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie. Odrzucenie wniosku wnioskodawczyni prowadziłoby do braku merytorycznego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, a w konsekwencji - nie stanowiłoby formy orzekania co do istoty sprawy. W niniejszym postępowaniu, biorąc pod uwagę brak podstaw do przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w P. do ponownego rozpoznania, jak również niemożność jej merytorycznego rozpoznania przez Sąd Najwyższy, postępowanie należało zatem umorzyć.

Sąd Najwyższy nie przychylił się także do wniosku uczestniczki postępowania mającego na celu zwrócenie się do skarżącego o rozważenie możliwości rozszerzenia zakresu złożonej skargi nadzwyczajnej poprzez jednoczesne zaskarżenie postanowienia z 1 sierpnia 2005 r. Sądu Rejonowego w P. (III Ns [...]), które w jej ocenie, również jest dotknięte błędem. Należy wskazać, że zgodnie z art. 89 § 1 u.SN skarga jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia dotyczącym konkretnego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Skarga nadzwyczajna nie służy zatem do rozstrzygania wszystkich uchybień i błędów jakie mogą potencjalnie powstać w sprawie, której dotyczy zaskarżone orzeczenie, w szczególności, gdy błędy obejmują inne prawomocne orzeczenie. Należy bowiem wskazać, że Sąd Najwyższy związany jest również art. 91 § 1 u.SN, zgodnie z którym w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy jedynie w razie potrzeby uchyla także orzeczenie sądu pierwszej instancji. W przedmiotowej sprawie mamy

natomiast do czynienia z równoległymi orzeczeniami, a więc Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do uwzględnienia przedmiotowego wniosku.

Sąd Najwyższy stwierdzając, że wydawanie dwóch postanowień sądu o spadku po tej samej osobie rażąco godzi w konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego i wynikające z niej zasady zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego, dostrzega również, że rozpoznawana skarga nadzwyczajna nie jest odosobnionym przypadkiem. Podobne problemy były przedmiotem rozpoznania w skargach nadzwyczajnych o sygnaturach: I NSNc 1/19, I NSNc 132/20, I NSNc 164/20, I NSNc 639/21, I NSNc 102/20 i I NSNc 72/21. Wywołuje to uzasadnione przekonanie o istnieniu problemu systemowego, wymagającego pilnego legislacyjnego rozwiązania przez ustawodawcę.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 91 § 1 u.SN orzekł jak w sentencji.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu. Powołany przepis z mocy art. 95 pkt 1 u.SN stosuje się również do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej.